WALTER SCOTT • **Ivanhoe**

Ivanhoe
© Sonsöz: Alison Lumsden, "Walter Scott", The Cambridge Companion to English Novelists, ed. Adrian Poole, Cambridge University Press, 2009.
Sonsözün hakları Taylor & Francis Group'tan alınmıştır.

İletişim Yayınları 2999 • İletişim Klasikleri 145
ISBN-13: 978-975-05-3063-0
© 2021 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM
1. Baskı 2021, İstanbul

DİZİ YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge
YAYINA HAZIRLAYANLAR Barış Özkul, Güneş Akkor
KAPAK Suat Aysu
KAPAK RESMİ Eugène Delacroix, "Rebecca'nın Kaçırılması", 1846
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Büşra Bakan

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul
Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387
Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

WALTER SCOTT

Ivanhoe

Ivanhoe

ÇEVİREN

Can Erhan Kızmaz

MURAT BELGE'NİN ÖNSÖZÜ
VE ALISON LUMSDEN'IN SONSÖZÜYLE

iletişim

WALTER SCOTT 1772'de Edinburgh'da doğdu, dedesi Tarras Kontu Sir Walter Scott ile aynı isme sahiptir. Edinburgh Üniversitesi'nde okuduktan sonra 1792'de baba mesleği olan avukatlığı yapmaya başladı. 1797'de Margaret Charlotte Charpentier ile evlendi. 1799'da Selkirk şerif yardımcılığına getirildi, 1806'da Edinburgh yüksek mahkemesinde kâtip oldu. 1802'de ilk eseri *The Minstrelsy of Scottish Border*, ardından ünlü şiirleri *The Lay of the Last Minstrel* (1805), *Marmion* (1808) ve *The Lady of the Lake* (1810) yayımlandı. 1809'da Tory yanlısı *Quarterly Review*'un kuruluşuna katkıda bulundu. Aynı yıllarda *Edinburgh Review*'a bir süre düzenli olarak yazsa da derginin Whig yanlısı tutumuna tepki olarak yazılarına ara verdi. 1811'de Tweed Nehri kıyısındaki Abbotsford'da bir malikane satın aldı. 1745 Jakobin isyanı sırasında geçen ve imzasız olarak yayımlanan ilk romanı *Waverley* (1814) ile elde ettiği başarının ardından peş peşe tarihî romanlar yazdı: *Guy Mannering* (1815), *The Antiquary* (1816), *The Black Dwarf* (1816), *Old Mortality* (1816), *Rob Roy* (1817), *The Heart of Midlothian* (1818), *The Bride of Lammermoor* (1819), *A Legend of Montrose* (1819), *Ivanhoe* (1820), *Kenilworth* (1821), *The Pirate* (1822), *The Fortunes of Nigel* (1822), *Peveril of the Peak* (1822), *Quentin Durward* (1823), *St. Ronan's Well* (1824), *Redgauntlet* (1824), *The Betrothed* (1825), *The Talisman* (1825), *Woodstock* (1826), *Chronicles of Canongate* (1827), *The Fair of Maid Perth* (1828), *Anne of Geirstein* (1829), *Count Robert of Paris* (1832), *Castle Dangerous* (1832). Gerek İskoçya gerekse İngiltere tarihinden hikâyeler anlattığı eserleriyle edebiyatta yeni bir kulvar açtı ve tarihî romanın mucidi sayıldığı Avrupa ve Amerika'da büyük ilgi gördü. 1813'te kendisine verilen baş şairlik ödülünü geri çevirip ödülün Robert Southey'ye verilmesini önerdi. 1818'de Naip Prens George tarafından baronluk unvanıyla taltif edildi. James Ballantyne & Co adlı yayıneviyle yaptığı ortaklık 1826'da iflasla sonuçlandı. 1827'de Waverley romanlarının yazarı olduğunu ilk kez kamuoyuna itiraf etti. 1832'de İskoçya-Galashiels yakınlarındaki Abbotsford'da vefat etti.

Kitaptaki dipnotlar aksi belirtilmedikçe İletişim Yayınları tarafından ilave edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER *7*

KRONOLOJİ *15*

ÖNSÖZ
WALTER SCOTT / Murat Belge *25*

Ivanhoe

SONSÖZ
WALTER SCOTT / Alison Lumsden *587*

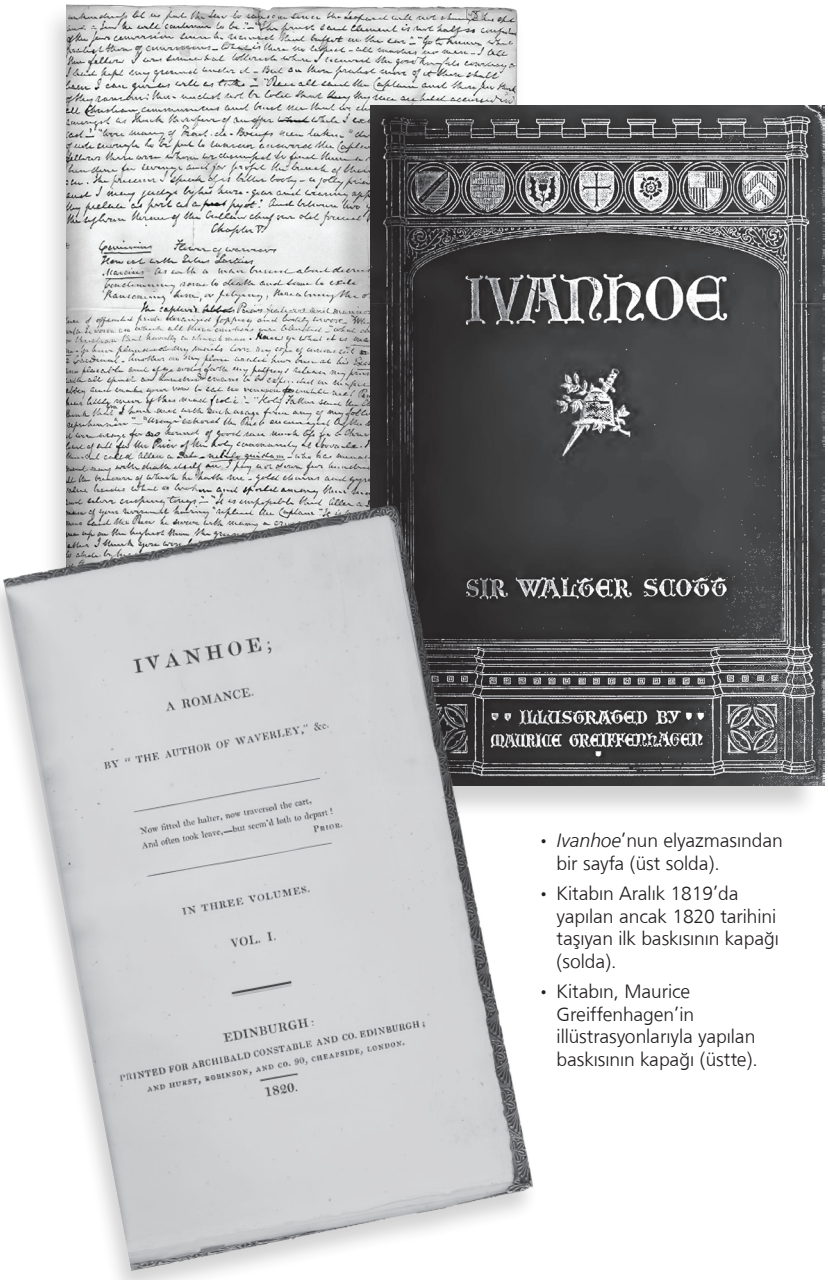

- *Ivanhoe*'nun elyazmasından bir sayfa (üst solda).
- Kitabın Aralık 1819'da yapılan ancak 1820 tarihini taşıyan ilk baskısının kapağı (solda).
- Kitabın, Maurice Greiffenhagen'in illüstrasyonlarıyla yapılan baskısının kapağı (üstte).

***Ivanhoe*'nun 1830 baskısı için yapılmış illüstrasyonlar:**

İthaf Mektubu

SAYGIDEĞER DR. DRYASDUST,
ANTİKACILAR DERNEĞİ ÜYESİ

Castle - Gate, York'ta ikamet etmektedir.

Çok Değerli Beyefendi,
İsminizi bu eserin başına koymaya beni yönelten farklı ve birbirlerinden daha önemli olan nedenleri saymak gereksiz. Yine de bu nedenlerin en önde geleni bile, eserimin eksiklikleri nedeniyle geçersiz hale gelecektir. Bu eseri sizin himayenize layık bir eser olarak ortaya koyabildiğimi ümit etseydim, insanlar, her şeyden önce Kral Ulphus'un Boynuz Kadehi ve bu kral tarafından Aziz Peter Katedrali'ne bağışlanan topraklar üzerine yazan engin bilgiye sahip bir yazara ithaf edilen ve İngiltere'nin kadim zamanlarını, özellikle de Sakson atalarımızın yaşadığı devirleri tanıtmak amacını taşıyan bir eserle karşılaşacaktı. Maalesef, ilerleyen sayfalarda yer alan kadim zamanlar üzerine yaptığım araştırmalarımın sonuçlarının, zayıf, yetersiz ve sıradan olduğunun farkında olduğum için, bu durum eserimi "*Detur digniori*"[1] deyişini hak eden bir eser olmaktan çıkarıyor. Aksine, Dr. Jonas Dryasdust'ın ismini, antikacı olan birinin günümüzün içi boş romanları ve romanslarıyla aynı sınıfa koyacağı bir yayının başına koyduğum için eleştiriye uğrayacağımdan korkuyorum. Ama yi-

1 "Çok daha fazla hak eden birine verilsin" şeklindeki Latince deyiş.

ne de, kendimi böyle bir suçlamadan aklamak istiyorum; çünkü sizin gözünüzde özrümü dostluğunuza sığınarak bağışlatsam da halkın gözünde, üzerime atılmasından korktuğum böyle bir suçu işlemiş ağır bir suçlu olarak görünmeyi istemiyorum.

Dolayısıyla, bir tanesinin içinde çok derin bir bilgiye sahip olan Kuzeyli dostunuz Monkbarnslı Mr. Oldbuck'ın özel ve aile yaşamının ve meselelerinin kamuoyuna patavatsızca sergilendiği, başka hangi özelliklere sahip olurlarsa olsunlar, aceleyle yazılan ve yazın sanatının sahip olduğu düşünülen her türlü kuralı ihlal eden bu tür eserler üzerine sizinle ilk kez konuştuğumuzda, insanların boş zamana sahip oldukları bu devirde, bu eserlerin ulaştıkları popülerliğin nedeni üzerine aramızda bir tartışma geçtiğini hatırlatmalıyım. Bana öyle geliyor ki sahip olduğunuz görüş, sizi bu sihrin, ismi bilinmeyen yazarın, tıpkı başka bir Macpherson gibi davranıp etrafında dağınık halde bulunan ve ülkesinde çok da uzak olmayan bir geçmişte yaşanmış olan bir döneme ait malzemeyi, kendi üşengeçliğini ve zayıf hayal gücünü telafi edecek şekilde alıp bunların içine gerçek karakterleri isimlerini değiştirme zahmetine bile katlanmadan katmasından ileri geldiğini düşünmeye sevk etmekte. Bana bundan altmış, hadi bilemediniz yetmiş yıl öncesine kadar bütün İskoçya'nın iyi müttefiklerimiz olan Mohawklarınki ya da Iroquoilarınki[2] gibi basit ve ataerkil bir yönetim altında bulunduğunu söylemiştiniz. Yazarın o devirlerde yaşamamış olduğunu kabul etsek bile, o devirlere şahit olmuş ve o devirlerde rol alıp o devrin çilelerini çekmiş olan insanlarla ilişkisinin olduğuna dikkat çekmiştiniz. Şu son otuz yıl içinde bile, İskoçya'nın yaşam tarzında öyle büyük değişiklikler meydana geldi ki insanlar bugün, atalarının yaşamış olduğu toplumun alışkanlıklarını, bizim bugün Kraliçe Anne devrindeki, hatta Devrim zamanındaki alışkanlıkları tuhaf bulduğumuz kadar tuhaf buluyorlar. Elinin altında bu kadar çok malzeme bulunan yazar, bu durumda, ancak bunların içinden seçme sıkıntısı yaşayacaktır. Dolayısıyla, bu kadar verimli bir madenden yararlandığı için yazarın eserlerinden, emeğinin basitliğinin hak ettiğinden daha fazla bir itibar ve fayda elde etmesine şaşmamak gerektiği sonucuna varmıştınız.

2 Yedi Yıl Savaşları (1756-1763) esnasında Fransızlara karşı İngilizlerin yanında savaşan yerli kabileleri.

Bu sonuçların genel doğruluğunu kabul ederek (bunları zaten inkâr edemem) kadim İngiltere'nin geleneklerinin ve yaşam tarzının, fakir ve daha az tanınan komşumuzunkine benzer bir şekilde tekrar canlandırılmasına yönelik bir girişimde bulunulmamasının, çok tuhaf olduğunu düşünmeden edemiyorum. Kendal'ın[3] yeşil kumaşları, çok daha eski zamanlara kadar gitseler de, bizim için hiç şüphesiz, ekose kumaşlar kadar değerlidirler. Robin Hood ismi aklımıza geldiğinde bizleri, Rob Roy[4] ismi kadar heyecanlandırmalıdır ve İngiliz vatanseverleri de günümüzde Bruceler[5] ve Kaledonyalı[6] Wallacelar[7] kadar bilinmeyi hak etmektedirler. Güneyin manzarası, dağlık kuzeyin manzarasından daha az romantik ve yüce bir görünüme sahip olsa da yumuşaklık ve güzellikte onunla aynı oranda bir paya sahip olduğu kabul edilmelidir ve sonuç olarak, bizler de "Pharpar,[8] Abana[9] ve Şam'ın nehirleri; bunlar İsrail'in bütün nehirlerinden daha güzel değiller mi?" diye haykıran Suriyeli vatansever şairle aynı hakka sahip hissetmeliyiz kendimizi.

Sizin böyle bir girişime yönelik itirazlarınız, Sevgili Doktor, hatırlayacağınız gibi iki farklı nedene dayanıyordu. Siz, çok yakın bir zamana kadar var olmuş böyle bir toplumun ve devletinin, olayın geçtiği sahne olarak bu toplumu ele alan İskoç yazar için sağladığı avantajların üzerinde duruyordunuz. Dikkat çektiğiniz gibi, çoğu hâlâ sağ olan insanlar ünlü Roy MacGregor'u görmüş olmakla kalmamışlar, hatta onunla ziyafetlere katılıp birlikte savaşmışlardı. Özel yaşama ve karakterin aile yaşamına ait olan bütün bu kü-

3 Kendal ya da bir zamanlar anıldığı ismiyle Kirkby Kendal, İngiltere'de South Lakeland District'te yer alan kumaş üretimiyle ünlü ticaret şehri.

4 18. yüzyılda yaşamış İskoç halk kahramanı. İskoç Robin Hood'u da denir. Gerçek ismi Robert MacGregor'dur (1671-1734) ama daha çok Rob Roy ismiyle tanınmaktadır.

5 İskoç soylusu ve kral. İskoçya Kralı unvanıyla Bannockburn Muharebesi'nde güçlü İngiliz ordusunu çok büyük bir bozguna uğrattı. Bu savaştan sonra İskoçya'nın bağımsızlığını ilan etti. Fakat bunu İngilizler kabul etmedi.

6 Britanya'nın kuzeyindeki topraklara Romalılar tarafından verilmiş olan Latince isim. Bugünkü İskoçya topraklarıyla örtüşmektedir.

7 Wiliam Wallace (1272-1305): Kral I. Edward'ın döneminde İngiltere'ye karşı yapılan direnişte vatandaşlarına önderlik eden İskoç şövalye.

8 İncil'de geçen ve Suriye'de olduğu varsayılan bir nehrin ismi.

9 Barada, Berdan ya da Tarsus çayı.

çük detaylar anlatıma gerçeklik duygusu katmaktadırlar ve kitaba alınan kişilerin bireysel özellikleri İskoçya'da bugün hâlâ hatırlanmaktadır; oysa medeniyete geçeli çok uzun zaman olmuş olan İngiltere'de, atalarımıza ait fikirlerimizi sadece küflü belgelerden ve vakanüvislerin kayıtlarından almaktayız ve yazarlar, bilerek ve isteyerek, anlatımlarında bütün ilginç detayları dışarıda bırakıp onların yerine manastır zarafetinin çiçeklerini ya da ahlâk üzerine bayatlamış düşünceleri koymak ister gibidirler. Bir İngiliz ve İskoç yazarın kendi ülkelerinin geleneklerini ete kemiğe büründürüp yeniden canlandırma çabalarını birbirleriyle karşılaştırmanın son derece eşit ve adil olmayan bir iş olacağını öne sürmüştünüz. İskoç büyücü, demiştiniz; Lucanın Cadısı gibi, henüz sonlanmış bir savaşın geçtiği alanda özgürce gezinme ve yeniden hayata döndürme mucizesini gerçekleştirmek için çok kısa bir zaman öncesine kadar eli ayağı oynayan ve ıstırabın son notasını gırtlağından az önce çıkarmış olan bir cesedi, seçme özgürlüğüne sahiptir. Güçlü Erictho[10] da büyüyle yeniden canlandıracağı kişileri böyle seçmemiş midir?:

> *... Gelidas leto scrutata medullas,*
> *Pulmonis rigidi stantes sine vulnere fibras*
> *Invenit, et vocem defuncto in coropore quaerit.*[11]

Diğer yandan, kendisini Kuzeyli Büyücü'den daha az yetenekli bir büyücü olarak görmeyen İngiliz yazarın, gözlemlediğiniz gibi konusunu, sadece Jehoshaphat Vadisi'ni dolduranlar gibi kuru, un ufak olup dağılmış kemiklerin bulunduğu geçmiş zamanların tozları arasından bulup çıkarmaktan başka bir şey gelmez elinden demiştiniz. Bana, ayrıca, vatandaşlarımın kendi milletlerine yönelik önyargılarının, size muhtemel başarısını ispatlamaya çalıştığım türden bir eseri tarafsızca değerlendirmelerine izin vermeyeceği şeklindeki endişenizi de ifade etmiştiniz ve bu durumun, sadece yabancı olana karşı sahip olunan genel bir önyargıdan kaynaklanmadığını; ayrıca İngiliz okuyucunun, kendisini içinde bulduğu gerçeğe aykırılık durumunun da kısmen bunda payı olduğu-

10 Roma Edebiyatı'nda yer alan ve pek çok eserde geçen, efsanevi Teselya cadısı.

11 "Ölümün kaskatı bir hale getirdiği bedenler arasında, son bir nefesle ses çıkarabilmek için ciğerleri sağlam kalmış ölüleri ararken," anlamında Latince deyiş.

nu söylemiştiniz. Eğer bu okuyucuya İskoçya dağlarında yaşayan ilkel bir toplumun vahşi tavırlarını ve içinde bulunduğu durumu tasvir edersen, okuyucu bu resmin gerçeğe uygun olduğuna inanmaya hazırdır. Bu okuyucu, eğer orta sınıfta mensupsa ve bu uzak diyarları hiç görmemişse ya da bu ücra yerleri yazın katıldığı bir turla, kötü yemekler yiyerek, yer yataklarında yatarak, bir ıssızlıktan diğerine gezerek görmüşse, haklı olarak, böyle bir dekorun içine yerleştirilecek kadar vahşi ve tuhaf olan insanlar hakkında anlatılan hikâyelere inanmaya tamamen hazır olacaktır. Fakat aynı saygın kişi, bir İngiliz'in evinin sunduğu bütün konforla çevrili bir halde evinin salonuna yerleştiğinde atalarının kendisinin sürdüğü yaşamdan farklı bir yaşam sürmüş olduğuna inanmaya artık hazır değildir. Şimdi penceresinden gördüğü harabe kulede, bir zamanlar onu o kapının üst tarafına, yargılamadan bile asabilecek bir baronun yaşadığına; küçük çiftliğinde çalışan köylülerin, birkaç yüzyıl önce onun köleleri olduğuna ve şimdi, bir yargıcın bir toprak ağasından çok daha büyük bir öneme sahip olduğu yakınlardaki köyün, bir zamanlar feodal zorbalık altında inlediğine, böyle kolayca inanmaya hazır olmayacaktır demiştiniz.

Bu itirazların güçlü itiraz olduklarını inkâr etmemekle birlikte, bunların bana tamamen aşılamaz şeyler gibi görünmediklerini de itiraf etmeliyim. Kaynakların az olması, aslında büyük bir zorluktur; fakat hiç kimse, geçmiş zamanları araştıranlar için atalarımızın özel hayatlarını ilgilendiren ipuçlarının farklı tarihçilerimizin sayfalarına dağılmış halde bulunduğunu Dr. Dryasdust'tan daha iyi bilemez. Fakat onların ele aldıkları diğer konular yanında bu elbette çok az bir şey ifade eder, ama atalarımızın "özel hayatlarını" önemli ölçüde aydınlatacak kadar da yeterlidir; aslında, ben böyle bir çabada başarısız olsam da, Doktor Henry'nin, Merhum M. Strutt'un ve özellikle, M. Sharon Turnur'ın çalışmalarıyla ortaya konuldukları haliyle elde mevcut olan materyalleri bir araya getirmenin ve bunları değerlendirmenin, yetenekli birinin biraz daha fazla çalışmasıyla ve becerisiyle, mümkün olduğuna inanmaktayım. Dolayısıyla, şimdiki girişimimin başarısız olacağını ifade eden her türlü görüşe, önceden, karşı çıkmaktayım.

Diğer yandan, eski İngiliz geleneklerinin gerçekçi bir resmine

benzer bir resim çizilebilirse, bunun vatandaşlarımın teveccühünü kazanabileceğine inandığımı daha önce söylemiştim.

Böylece, itirazlarınızın en önde gelenlerine, elimden gelen en iyi şekilde yanıt verdikten sonra ya da en azından sağgörünüzden kaynaklanan engelleri aşmadaki kararlığımı gösterdikten sonra, bana özgü olanın üzerinde daha kısa duracağım. Sizin görüşünüz, geçmişi araştıran birinin, ciddi ve bayağı dilde, bazen söylenildiği gibi yorucu ve özenli bir araştırmada kullanılan çalışmasının, bu türden bir hikâyeyi başarılı bir şekilde meydana getirmekte yetersiz kalacağının göz önünde bulundurulması gerektiği yönünde gibi görünüyor. Sevgili Doktor, bu itirazın öze ait olmaktan çok biçimsel olduğunu söylememe izin verin. Bu hafif eserlerin dostumuz Mr. Oldbuck'ın daha üstün dehasına uygun düşmeyeceği doğrudur. Bununla birlikte, Horace Walpole pek çok insanın yüreğini hoplatan bir hayalet hikâyesi yazmıştır ve George Ellis kişiliğinin oyuncu cazibesinin tamamını, alışılmadık olduğu kadar zevkli bir şekilde de, *Şiir Formunda Yazılmış Romanslardan Örnekler* (*Abridgement of the Ancient Metrical Romances*) isimli eserine aktarabilmiştir; öyle ki bu girişimimden dolayı bir gün pişmanlık yaşarsam, geçmişteki bu en saygın örnekleri, en azından, yanımda görmüş olacağım.

Daha ciddi bir tarihçi, kurgu ile gerçeği bu şekilde birbirine karıştırarak benim, tarihin kuyusunu modern icatlarla kirlettiğimi ve yeni yetişmekte olan nesli betimlediğim çağ hakkında yalan yanlış düşüncelerle etkilediğimi düşünebilir. Yine de, aşağıda dile getireceğim düşüncelerle karşı çıkacağım bu düşünce tarzının gücünü, belli bir anlamda, kabul etmek zorundayım.

Bırakın dilin ve geleneklerin en önemli noktalarını, insanların dış görünümünü ilgilendiren konularda bile ne tam doğrulukla bir yorumda bulunabilirim ne de böyle bir yorumda bulunduğumu iddia edebilirim. Fakat eserimdeki diyalogları Anglosakson ya da Norman Fransızcasında yazmama engel olan aynı neden; bu yazımı Caxton ya da Wynken Worde matbaasının harfleriyle yayımlamama engel olan bu neden, benim kendimi hikâyemin geçtiği dönemle sınırlamama da engel olmaktadır. Her ne türden olursa olsun bir ilgi uyandırmak için, ele alınan konu bir şekilde içinde yaşadığımız çağın diline olduğu kadar geleneklerine de tercüme edilme-

lidir. Hiçbir Doğulu edebiyat eseri, Mr. Galland tarafından ilk kez tercüme edilen *Arap Hikâyeleri*'ninkine benzer bir hayranlık yaratmamıştır. Galland, bir yandan hem Doğulu geleneklerin ihtişamını hem de Batı romanının ele avuca sığmazlığını muhafaza ederken, diğer yandan bunların içine doğal duyguları ve ifadeleri katmayı o kadar iyi bilmiştir ki uzun anlatımları kısaltırken, tekdüze düşünceleri azaltırken ve Arapça orijinalinde bulunan sonu gelmez tekrarları ortadan kaldırırken, bu gelenekleri hem ilginç hem de anlaşılır kılmıştır. Dolayısıyla hikâyeler, ilk meydana getirildikleri hallerinden farklı olarak tamamen Doğulu olma özelliklerini yitirirlerken, Avrupai zevke daha uygun bir hale gelmişler ve okuyucunun görülmedik bir şekilde ilgisini kazanmışlardır; eğer gelenekler ve üslup, bir ölçüde, Batılı okuyucunun duygu ve alışkanlıklarına uygun hale getirilmeseydi, bu ilgi kesinlikle oluşmayacaktı.

Bu kitabı, büyük bir hevesle okuyacaklarına inandığım pek çok okuyucunun yararına olacak şekilde, eski geleneklerimizi modern bir dilde ayrıntılı olarak açıkladım ve romanda yer alan kahramanların kişiliklerini ve duygularını o kadar fazla detaylandırdım ki modern okuyucunun kendisini geçmiş zamanların itici kuruluğuna saplanıp kalmış bulmayacağını umuyorum ve kurgu eserin yazarına tanınan meşru serbestliğin ve özgürlüğün ötesine hiçbir şekilde geçmediğimi bütün alçakgönüllülüğümle iddia ediyorum. Yaratıcılığıyla öne çıkan merhum Mr. Strutt, *Queen-Hoo-Hall* isimli romansında, başka bir ilkeye göre hareket ederek ve eski ile modern olan arasında ayrım yaparak, bana öyle geliyor ki bu geniş belirsiz alanı, yani bizlerin ve atalarımızın müşterek olarak sahip oldukları ve onlardan bize bozulmadan gelen ya da ortak doğamızdan kaynaklanan ve her iki toplum durumunda da var olmuş olan geleneklerin ve duyguların büyük bir bölümünü unutmuştur. Böyle yaparak da, bu yetenekli insan, bu büyük bilge tarihçi bu eserden hem unutulmuş hem de anlaşılmaz hale gelecek kadar eskimemiş olan ne varsa çıkararak, eserinin herkesçe sevilmesinin önünü tıkamıştır.

Burada haklı çıkarmak istediğim serbestlik ve özgürlük, planımın gerçekleştirilmesi için o kadar gerekli ki savımı biraz daha detaylı anlatmama izin verecek sabrı göstermenizi isteyeceğim sizden.

Chaucer'ın ya da herhangi eski bir şairin kitabını açan biri, unutulmuş imlayla, pek çok ünsüz harfle ve dilin çok eski bir görünümüyle karşılaşınca şaşkınlığa uğrayacak ve geçmişin pasını bu kadar çok taşıdığı için değeri ve güzelliği hakkında bir yargıda bulanamayacağını düşündüğü bu eseri elinden büyük bir üzüntüyle bırakacaktır. Fakat zeki ve bilgili bir arkadaşı ona ürktüğü zorlukların gerçek değil, görüntüde olduklarını gösterirse; eğer yüksek sesle okuyarak ya da sıradan sözcükleri günümüz imlasına çevirerek, bu acemi okuyucuya, aslında kullanılan sözcüklerin onda biri kadarının kullanımdan çıktığını gösterirse, bu acemi okuyucu, yaşlı Geoffrey'nin, Cressy ve Poitiers (Puvatya) zaferlerinin kazanıldığı devirde insanları büyülediği mizahının ve duygu yüklü hitap tarzının tadını hiç şüphesiz biraz sabır göstererek çıkaracak yeteneğe erişir ve "tertemiz İngilizcenin kuyusuna" yaklaştığına kolayca ikna olabilir.

Bu karşılaştırmayı biraz daha ileriye götürelim. Eğer bu ikna edilen okuyucu, geçmiş zamanlara karşı içinde yeni doğan sevginin etkisiyle, hayran olduğu şeyi taklit etmek isteseydi, sözlükte yer alan bütün unutulmuş sözcükleri seçip bu cümle ve sözcükleri günümüzde hâlâ kullanılanları dışarıda bırakarak kullanmaya kalksaydı ve buna hiçbir sınırlama koymadan izin verilseydi, bunun, talihsiz Chatterton'ın yaptığı hatadan bir farkı olmazdı. Diline geçmiş zamanın görünümünü vermek için o da modern olan her sözcüğü reddetmiş ve Büyük Britanya'da konuşulagelmiş olan dilden tamamen farklı bir dil üretmişti. Eski dili taklit etmek isteyen biri, daha önce de ifade ettiğim gibi, hâlâ kullanımda olan sözcüklerle yazılış ve anlam bakımından belki az bir değişiklik gösterse de, yüzde onluk dilimde yer alan eski ve sıra dışı terimleri toplama zahmetine girmektense, daha çok dilin gramer özelliklerine, ifade tarzlarına ve bunların düzenlenme şekline dikkat etmelidir.

Benim dile uyguladığım şey, çok daha doğru bir şekilde duygular ile gelenek ve göreneklere de uygulanabilir. Bütün değişik şekilleriyle duygular ile gelenek ve göreneklerin kaynaklandığı tutkular toplumdaki bütün katmanlarda ve şartlarda; bütün ülkelerde ve çağlarda genellikle aynıdırlar ve bundan da doğal olarak, fikirlerin, düşünce alışkanlıklarının ve eylemlerin, topluma özgü durumdan etki-

lenseler de, bütüne bakıldığında, birbirlerine hâlâ güçlü bir şekilde benzedikleri sonucu çıkar. Atalarımız ve bizler arasındaki fark, kesinlikle, Yahudiler ile Hıristiyanlar arasındaki farktan daha fazla değildi. Onların da bizim gibi "gözleri, elleri, organları, beden ölçüleri, duyguları, sevgileri ve tutkuları vardı; onlar da bizim beslendiğimiz yiyeceklerle besleniyorlar, aynı silahlarla yaralanıyorlar, aynı hastalıklara yakalanıyorlar, yazın terleyip kışın üşüyorlardı". Dolayısıyla, bizlerle aynı heyecanlara ve duygulara sahip olmalıydılar.

O nedenle, bir yazarın, tıpkı benim gerçekleştirmeye çalıştığım gibi, romans ya da kurgusal bir metin yazarken kullanacağı malzemenin içinde hem olay örgüsünü içine yerleştirdiği zamana hem de günümüze uygun olan dille ve geleneklerle ilgili malzemeyi de büyük oranda bulacağı sonucu doğar. Bunun ona sağladığı seçme özgürlüğü, dolayısıyla çok daha fazladır ve işinin zorluğu, ilk göründüğü zamandakine göre çok daha azalmıştır. Kardeş bir sanat dalından örnek vermek istersek, ressamların kalemleriyle çizdikleri geçmiş zamanlara ait detayların manzaraya özgü özellikleri sunması gerektiği söylenir. Feodal zamanlardaki bir kule, belli ölçüde, göğe doğru görkemli bir şekilde yükselmelidir; ressamın, resmin içine yerleştirdiği kişiler o çağın giysilerini giyip karakterini yansıtmalıdırlar; eser, ressamın konusu için seçtiği manzaraya özgü özellikleri sunmalıdır; uygun yükseklikte kayalıklar ya da yüksekten hızla akan bir şelale... Resme hâkim olan renk de doğadan alınmalıdır. Gökyüzü, havaya uygun olarak, bulutlu ya da açık olmalıdır ve diğer küçük renk değişimleri de doğal bir manzarada bulunanlarla aynı olmalıdırlar. Ressam, buraya kadar doğanın özelliklerini eksiksiz bir şekilde taklit ederek çizmek için sanatının kurallarına uymak zorundadır; fakat bütün küçük özellikleri de kölece kopya etmek ya da manzaranın içinde yer alan her otu, çiçeği ve ağacı mutlak bir kusursuzlukla sunmak zorunda değildir. Bunlar, ışığın ve gölgenin çok küçük detayları olmakla beraber, genel olarak her doğal manzaraya özgü özelliklerdir ve sanatçının takdirinin ya da zevkinin belirleyeceği şekilde onun keyfine kalmışlardır.

Bu serbestliğin her iki durumda da meşru sınırlar içine hapsedildiği doğrudur. Ressam, manzarasını resmettiği ortamla ya da ülkeyle uyuşmayan hiçbir süslemeyi resme dahil edemez; örneğin, In-

ch-Merrin'in[12] manzarasını çizerken bu resme bir selvi ağacını dahil edemez ya da Persepolis yıkıntıları arasında İskoçya'ya özgü bir köknar ağacını resmedemez ve yazar da benzer kısıtlamalara tabidir. Taklit ettiği eski eserlerde yer alan tutkuları ve duyguları daha detaylı bir şekilde verme girişiminde bulunsa da, o çağın adetleriyle uyuşmayan hiçbir şeyi eserine dahil etmemelidir. Renkli kabartmalar ve resimlerle süslü eski bir elyazmasında kabataslak detaylarla yer alan şövalyeleri, silahtarları, uşakları ve özgür çiftçileri çok daha detaylı ve eksiksiz resmedebilir; fakat o devrin karakterini yansıtan özelikler ve kılık kıyafet dokunulmadan kalmalıdır. Bunlar daha iyi bir kalem tarafından çizilen aynı şekiller olmalıdırlar ya da daha alçakgönüllüce konuşursam, sanatın ilkelerinin daha iyi anlaşıldığı bir çağda çizilmiş aynı şekiller olmalıdırlar. Dili, sadece artık unutulmuş ve anlaşılmayan sözcüklerden meydana gelmemekle kalmamalı; fakat eğer mümkünse, doğrudan modern bir kökene sahip olmayan hiçbir sözcüğü ya da cümle kalıbını da kullanmamalıdır. Atalarımızla ortaklaşa kullandığımız dili ve duyguları kullanmak başka bir şeydir; bunları sadece atalara özgü duygulara ve dile bürümek başka bir şey.

Değerli dostum, bu benim yaptığım işin en zor olduğunu düşündüğüm bölümüdür ve açıksözlülükle ifade etmek istersem, kendimi bile memnun edemediğim için, sizin daha az hoşgörülü olan yargınızı ve bu konular üzerine derin bilginizi tatmin etmeyi hiç ummuyorum.

Hikâyemi kahramanlarımın ortaya çıktıkları dönemdeki gelenekleri referans alarak, ciddi bir şekilde inceleyecek olanlar tarafından, günlük hayatı ve kılık kıyafetleri ifade üslubumla ilgili olarak daha da hatalı bulunacağımın bilincindeyim. Kesinlikle modern olarak adlandırılabilecek pek az şeyi hikâyeme sokmuş olabilirim; fakat diğer yandan, iki ya da üç yüz yıllık gelenekleri karıştırmış olmam ve I. Richard devrine, oldukça yakın ya da oldukça uzak bir dönemin özelliklerini katmış olmam da son derece mümkündür. Beni teselli eden şey, bu tür hataların genel okuyucunun gözünden kaçacak olması ve modern tarzdaki Gotik yapılara başka tarzlara ve farklı dönemlere ait süslemeleri, kural ya da yöntem tanımadan katan mimarlarla aynı hak edilmemiş övgüyü pay-

12 Inchmurrin, İskoçya'da Loch Lomond'da bir ada.

laşacak olmamdır. Yoğun araştırmaları neticesinde benim bu yoldan sapışımı daha ciddi yöntemlerle yargılayacak olanlar ise, işimin zorluğunu anladıkça, muhtemelen, daha hoşgörülü olacaklardır. Benim dürüst ve ihmal edilmiş dostum Ingulphus bana pek çok değerli ipucu verdi; fakat Croydon Keşiş'i ve Geoffrey de Vinsauff tarafından tutulan ışık o kadar çok ilgisiz ve anlaşılmaz şeylerle köreltilmiş ki aradığımız rahatlığı, en iyi zamanlarını benim hikâyemin ele aldığı döneme çok uzak bir dönemde yaşamış olsa da yiğit Froissart'ın keyif veren sayfalarında buluyoruz. Dolayısıyla Sevgili Dostum, benim bu küstahça girişimimi, başıma kısmen tamamen kadim zamanlara ait olan, kısmen de Bristol taşlarından ve sahte parlak taşlardan yapılma bir ozan tacı takmamı bağışlama yüceliğini gösterirseniz, bu girişimin zorluğunun farkına varmanızın, onun meydana getiriliş yönteminde var olan eksikliği de bağışlamanıza sebep olacağına inanıyorum.

Kullandığım malzeme hakkında söyleyecek çok şeyim yok. Bunlar ağırlıklı olarak Sör Arthur Wardour'un meşe ağacından masasının üçüncü gözünde büyük bir kıskançlıkla muhafaza ettiği ve hiç kimsenin dokunmasına izin vermediği, içeriğinin tek bir hecesini kendisinin bile okuyamadığı Anglo-Norman dilinde yazılmış olan tuhaf elyazmasından alınmışlardır. İskoçya'ya yaptığım ziyaret esnasında, ona, Bannatyne elyazması, Auchinleck elyazması ya da bir Gotik müstensihin sabrının eseri olan herhangi bir eser kadar önemli bir kişilik verecek şekilde, bu elyazmasını Wardour elyazmasındaki dikkat çekici aynı yazı tipiyle kullanacağıma söz vermeseydim, bu elyazmasının içeriğine asla erişemeyecektim. Özel olarak incelemeniz için, bu ilginç eserin, hikâyemin tamamı bittiğinde matbaacım nüshayı bekleme sabrını gösterirse, sizin de onayınızla, belki hikâyemin üçüncü bölümüne ekleyeceğim bölümlerinin bir listesini gönderdim size.

Hoşça kalın Sevgili Dostum; sizin şüphelerinize ve benim de sahip olduğum kapasiteye rağmen, girıştiğim işi haklı çıkarmak için olmasa bile, izah etmek için yeteri kadar şey söyledim. Bunun tamamen yararsız bir çaba olmadığına, hâlâ inanmaya devam ediyorum.

Umarım baharda atak yapan gut hastalığınız tamamen iyileşmiştir; eğer mesleğinin erbabı olan doktorunuz, size buralara bir yol-

culuk yapmanızı tavsiye ederse mutlu olacağım. Geçenlerde surun yakınlarında ve eski Habitancum karakolu civarlarında yapılan kazılarda pek çok ilginç şey bulundu. Habitancum'dan bahsetmişken, kaba saba köylünün birinin antik heykeli ya da daha çok, halk tarafından isimlendirildiği şekliyle, Redesdalelı Robin'in yarım kabartmasını parçaladığını epeyce önceden duymuş olmalısınız. Robin'in ünü, dönümü beş şilin etmeyen bir toprakta eğreltiotlarının bitmesine izin vermeyecek kadar çok ziyaretçi çekiyor gibi görünüyor. Her ne kadar saygın bir isme sahip olsanız da, bir kere de olsa, intikam hissiyle dolun ve benimle birlikte bu kaba saba adamın karın bölgesinde zavallı Robin'in kabartmasından kırdığı taşlar kadar taş birikmesi için dua edin. İskoçlar, en sonunda, komşularında da Arthur'un fırınının yıkılmasına benzer bir olay yaşandığı için sevinmesinler diye bunu Gat'a söylemeyin. Fakat bu konular hakkında konuşmak kadar üzücü bir şey yok tabii. Bayan Dryasdust'a saygılarımı iletin. Sipariş ettiği güzel gözlüğü, Londra'ya yaptığım en son yolculuğumda buldum. Umarım hasarsız bir şekilde eline geçmiş ve beğenmiştir. Size kargoyu kör arabacı ile göndermiştim; o yüzden belki hâlâ yoldadır.

Edinburgh'dan aldığım son haberlere göre, İskoç Antikacılar Derneği Başkanlığı koltuğuna oturan beyefendi, Krallık sınırları içindeki en iyi amatör çizermiş ve onun gayretinden ve yeteneğinden, zamanın etkisiyle ya da John Knox'un reformunu gerçekleştirmekte kullandığı modern sanat zevkinin topluma aşılanması çabaları nedeniyle, yavaş yavaş harabe haline gelen milli antik değerlerimizin örneklerinin çizime geçirilmesi yönünde çok şey beklenilmekteymiş. Size bir kez daha hoşça kalın diyorum; "*vale tandem, non immemor mei*".[13] Bana inanın.

Muhterem ve çok sevgili Beyefendi

Sadık ve alçakgönüllü Hizmetçiniz
Laurence Templeton
Toppingwold, Egremont yakınları, Cumberland,
17 Kasım 1817.

13 "Kendinize iyi bakın ve beni unutmayın" anlamına gelen Latince veda sözü.